

Karl Ove Knausgård

IKUISUUDEN SUDET

Suomentanut Jonna Joskitt-Pöyry

LIKE

NORLA, Norwegian Literature Abroad, on tukenut tämän kirjan suomentamista

Like on julkaissut Karl Ove Knausgårdilta myös teokset:

Taisteluni 1–6 (2011–2016)

Syksy (2016)

Talvi (2016)

Kevät (2017)

Kesä (2017)

Poissa päiväjärjestyksestä (2018)

Aamutähti (2021)

Motto: Johanneksen ilmestys 21:4

Otteet *Raamatusta* vuoden 1992 suomennosta mukaillen.

Virren ”Nimellesi, suuri Jumalamme” suomentanut Pekka Kivekäs.

Norjankielinen alkuteos: *Ulvne fra evighetens skog*

Copyright © 2021 Karl Ove Knausgård

First published by Forlaget Oktober AS, Oslo, 2021.

All rights reserved.

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-45580-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Michalille

*Ja hän pyyhkii heidän silmistään joka ainoan kyyneleen.
Kuolemaa ei enää ole,
ei murhetta, valitusta eikä vaivaa,
sillä kaikki entinen on kadonnut.*

HELGE

Kuuntelin juuri äsken Status Quon pitkäsoiton *Rockin' All Over the World*. Tärisen vieläkin. Ilmestymisaikanaan kuuntelin sitä jatkuvalla syötöllä. Vuosi oli 1977, ja olin yhdentoista vanha. Sen jälkeen en ole niitä kappaleita kuullut. Ennen kuin nyt, kun tylsää työpäivää piristääkseni lähdin kelaamaan aikaa taaksepäin ja toisiinsa assosioituvien yhtyeiden ketjun kautta se lävähti ruudulleni. Jo levyn kansikuva nostatti kylmät väreet. Kuva mustassa avaruudessa loistavasta maapallosta, bändin nimi kuin sähkökäyrällä kirjoitettuna ja kuvan alla levyn nimi digitaalikirjaimin – vau! Mutta vasta kun panin sen soimaan, jouduin todellisen tunnekuohun valtaan. Muistin jokaisen kappaleen, melodiat ja riffit aivan kuin nousivat alitajuisista piiloistaan syleilläkseen syntysijaansa. Vihdoinkin ne kohtasivat alkulähteensä, vanhempansa, nuo vanhat Status Quon kappaleet. Eikä siinä vielä kaikki. Niiden mukana tuli valtava parvi muistoja, jotka tihkuivat makuja, hajuja, näkyjä, tapahtumia, filiksiä, tunnelmia – kaikkea. Tunnepuoleni ei osannut käsitellä sellaista informaatiotulvaa, se kaikki vain värisi ja kihisi minussa niiden neljänkymmenviiden minuutin ajan, jotka albumi kesti.

Minulla oli se kasetilla – kellään tuttavallani ei ollut levysoitinta, paitsi siskollani, joka kuunteli vain klassista ja jazzia – ja huudatin albumia joululahjaksi saamallani mustalla kasettimankalla. Se toimi paristoilla ja kulki useimmiten mukanani minne sitten meninkin. Ja muutenkin aina hoilotin niitä kappaleita.

*You donou me, don hang around
You donou me nomore*

Aivan mahtavaa kuulla se taas!

Ja tämä!

*T-t-t-take us alone men a ment to tain goin you where
De du du de du du!*

Status Quo, Slade, Mud, Gary Glitter, niitä me silloin kuuntelimme, ja vähän vanhemmat toivat kattaukseen Rory Gallagherin, Thin Lizzyn, Queenin ja Rainbown. Sitten homma keikahti ylösalaisin, ainakin minulla, sillä yhtäkkiä tahdoin koko rahan edestä sellaisia bändejä kuin Sham 69, The Clash, The Police ja The Specials. Kaikkia niitä kuuntelen vieläkin aina silloin tällöin. Mutta Status Quota en ole kuunnellut. Siksi se tuntui niin räjähtävältä. Siksi itkin kuullessani tämän rimpsun:

*An ai laik it ai laik it ai laik it ai laik it ai la la la la laik it la
la la laik it
here we go-o:
rockin all over the world*

Tuskinpa sinä herran vuonna 1977 mitään kovin ihmeellistä tapahtui, ainakaan minulle, tärkeämpää oli että ylipäättään jotain tapahtui ja ennen kaikkea että jotain oli.

Että minä olin. Että olin jossakin.

Esimerkiksi huoneessani.

Mmmm, sähköpatterin haju.

Kasettimankasta virtaava musiikki.

Ei kovalla, isä oli kotona, mutta tarpeeksi kovalla, että fiilikset menivät suoraan ytimeen.

Lumisade pihalla. Märän lumen haju, kun sade oli räntämäisempää.

An ai laik it ai laik it ai laik it ai laik it ai la la la la laik it la la la laik it
Hilde avasi oven.

”Joku tyttö haahuilee tuolla ulkona. Tunnetko sinä hänet?”

Menin olohuoneen ikkunaan. Siellä tosiaan näkyi tyttö, joka kuljeskeli tietä pitkin aidanviertä myöten. Käveli pois päin, mutta pysähtyi ja katsoi talollemme. Minua hän ei tietenkään nähnyt, mutta silti. Tuli takaisin päin, pensaiden välistä aidan viereen.

”Onko tuttu?” Hilde kysyi.

”Joo”, sanoin. ”Se on Trude. Rinnakkaisluokalta.”

”Mitä se täällä tekee?”

Kohautin harteitani.

”Varmaan etsiskelee minua.”

”Hah!” Hilde sanoi. ”Sinua, kaksitoistavuotiasta.”

”Olen ollut monien kanssa”, vastasin.

”Vähän poskelle pussannut.”

”On tässä kielareitakin vaihdettu.”

”No, mene sitten hänen luokseen.”

Pudistin päätäni.

”Mikset? Onko sinulla joku toinen?”

”Trude on vähän omalaatuinen.”

”Ai niin kuin heikkolahjainen?”

”Ei, ei. Muuten vain omalaatuinen.”

”Minusta sellainen kuulostaa hyvältä.”

”Niin kai, kun olet itsekin aika omalaatuinen”, sanoin ja katsoin Hildeä, jonka kasvot syttyivät loistamaan.

”Heikkolahjainen”, tarkensin.

Silloin ovikello soi.

”Se on Trude”, Hilde sanoi. ”Etkö mene avaamaan?”

”Teetkö palveluksen ja sanot, etten minä ole kotona?”

”Mitä minä saan siitä hyvästä?”

”Jotain.”

”Puolet lauantaikarkeistasi.”

”Hyvä on.”

Seisoin portaikossa ja kuulin Hilden sanovan, etten ollut kotona eikä hän tiennyt missä olin. Seuraavaksi näin Truden lampsivan lumisateessa kotiinsa.

En tiedä, menikö se aivan täsmälleen niin. Muistan, että näin Truden ja että jouduin antamaan ison läjän karkkia, jotta Hilde valehtelisi. Mutta parhaiten muistan lumen, lumen tunnun, tunnelman. Ja sumun, jota myös oli ilmassa. Valkoinen märkä lumi, harmaa sumu. Ja *Rockin' All Over the World*.

Onko olemassa kokonaiskuvaan sopimattomia muistoja?

Ei tietenkään, koska ihminen muodostuu kokonaisuuteen sopivista muistoista, ne ovat yhtä kuin hän.

Kuitenkin minulla on yksi muisto ikään kuin erillään kaikesta muusta. Mihinkään muuhun liittymätön. Eräs asia, jonka näin. Se tapahtui samana talvena, muutama viikko ennen joulua 1977. Sen näyn tosin muistan ilman musiikkiakin. Muisto on pysyvä ja loistaa minussa käsitämättömänä.

Talomme sijaitsi erään tien sivussa. Tien toisella puolella vietti metsäinen rinne kohti kiilamaista lahtea, toisella puolella sijaitsi asuinalue. Jos meni tietä alas risteykseen ja kääntyi oikealle, tuli lahden ylittävälle matalalle sillalle. Sillan toisella puolella sijaitsi rivi ponttoonilaitureita ja niiden takana salmi.

Yhtenä iltana kävelin yksinäni tietä alas. Oli pimeää ja sumuista, lumi oli osittain sulanut päivän aikana ja asfaltti oli täynnä loskaa. En tiedä, minne olin menossa ja mistä tulossa, kaikki sellainen on pyyhkiytynyt unohduksiin. Ehkä olin menossa ponttonilaitureille katsomaan, oliko siellä ketään, sillä meillä oli tapana notkua siellä. Joka tapauksessa: pimeää, sumuista, loskainen tie. Toppatakkini kiilsi katulamppujen valossa. Lähdin ylittämään siltaa. Vesi alhaalla mustaa ja kylmää.

Mutta mitä nyt?

Vedestä nousi valonkajastus.

Syvällä mustassa vedessä loisti valo.

Meni hetki ennen kuin tajusin.

Siellä oli auto.

Vasta silloin huomasin, että yksi sillan reunuskivi puuttui ja reunalle meni renkaanjäljet.

Sen oli täytynyt pudota ihan juuri, koska valot paloivat vielä.

Käännyin ja juoksin mäkeä ylös. Oli äkkiä päästävä puhelimeen ja soitettava ambulanssi. Mutta taloja lähestyessäni minua alkoi epäilyttää. Ehkä se ei sittenkään ollut auto. Se saattoi yhtä hyvin olla jotain muuta. Ehkä käynnistäisin valtavan koneiston aivan turhan takia. Mitä isäkin sanoisi?

Menin kotipihaan ja sisälle taloon, riisuin päällysvaatteet. Kuullessaan minun tulevan isä pisti päänsä ulos työhuoneestaan.

”Missä olit?”

”Uudella kaupalla”, vastasin.

”Ruoka on pöydässä”, hän sanoi. ”Ja sitten menet suoraan sänkyyn.”

”Selvä”, sanoin.

Tein työtä käskettyä. Söin isän voitelemat leivät, painuin pehkuihin. Makasin pitkään pimeässä ja mietin alhaalla vedessä näkynyttä hohdetta, veteen uponnutta autoa, jonka valot loistivat, kun minä makasin tässä.

Seuraavana päivänä rannassa oli ambulanssi, poliisiauto ja nosturiauto. Sitä seuraavana päivänä juttu oli etusivun uutinen. Kaikki puhuivat siitä. Paitsi minä. Enkä ole vielääkään, vaikka siitä on kolmekymmentäviisi vuotta, kertonut yhdellekään ihmiselle, mitä sinä iltana näin ja mitä tein. Sillä tiedän, että olisin voinut pelastaa sen miehen, jos olisin toiminut oikein. Mutta en toiminut, ja hän kuoli. Sitä ei tarvitse kenenkään tietää. Muisto on minun ja vain minun, ja jollei mitään ennalta-arvaamatonta tapahdu, vien sen mukanani hautaan.

SYVERT

Lentokenttäbussi odotti pienen tuloaulan ulkopuolella sateenriputuksessa moottori käynnissä ja ajovalot päällä. Hölköttelin sen luo, panin rep-puni avoimeen tavaratilaan ja nousin kyytiin, menin istumaan melkein takimmaiseen penkkiin. Tunnistin kuskin, joka seisoskeli katoksen alla tupakalla yllään bussiyhtiön harmaa, muodoton työasu: hän oli entisen luokkatoverini Evan isä. Hän katseli pysäköintialueen ja autorivien yli suojaten hehkuvaa tupakkaansa kädellä.

Mietin, mitä Evan isä ajatteli. Sunnuntaipaistia ja ruusukaalia? Että kukaan ei pitänyt ruusukaalista, mutta silti kaikki söivät sitä? Vai pettikö ulkonäkö? Mieltikö hän kenties jotain pervojuttuja linja-auton ratissa?

Hän oli niin painava, että koko bussi vähän keinahti kun hän laski jalan astinlaudalle. Laskin huvin vuoksi matkustajat, joita ei ollut montakaan, vain kymmenen minut mukaan luettuna. Kaikki istuivat hiljaa, yksittäin omilla penkeillään. Yksi heistä, minun ikäiseni poika, jolla tosin oli paljon pidempi tukka, istui kuulokkeet päässä. Niistä vuotava ääni kuulosti mehiläisten surinalta.

Kuski lähti rahastuslaukku lantiollaan myymään lippuja ja eteni keskikäytävää taaksepäin. Kun hän pysähtyi kohdalleni, ojensin tuhatlappusen.

”Eikö ole pienempää?” hän kysyi.

”Ei valitettavasti”, vastasin.

Hän katsoi minua mutta väisti katsettani heti kun käänsin sen häneen ja alkoi kaivella seteleitä laukustaan. Hänen lippalakkinsa lippa oli märkä ja kiilteli suoraan yläpuolelta paistavan lampun valossa.

”Ei riitä vaihtorahat”, hän sanoi.

”Mitäs tehdään?” kysyin.

”No, saat kai sitten ilmaisen kyydin.”

”Kiitos”, sanoin.

Sitten hän pani viipymättä vaihteen silmään ja ajoi iso moottori jylhisten ulos lentoaseman alueelta. Otin kuulokkeet toppatakin taskusta ja panin ne korville, käänsin kasetista toisen puolen korvalappustereoissa ja painoin sen pyörimään. Se oli Van Halenin ensimmäinen, ja sen soidessa huomioni kiinnittyi asfalttiin, katulyhtyihin, lentokenttää ympäröivään aitaan ja moottorin tasaiseen hyrinään, kun taas puiden, matalien kallioiden, joen ja hiekkarantojen muodostama maisema vetäytyi taka-alalle aivan kuin toissijaiseen todellisuuteen kuuluvana.

Olin ollut viimeksi kotona neljä kuukautta sitten. Joulun aikaan, kun olin päässyt lomille, jolloin kaupunki oli ollut täynnä tuttuja ja olin käynyt joka ilta ulkona. Nyt oli huhtikuu, melkein kaikki olivat Oslossa tai Bergenissä tai Trondheimissa, ja minä olin päässyt armeijasta. Olin ajatellut, että olisi fiksua miettiä rauhassa muutama kuukausi, mitä tehdä tästä eteenpäin, mutta nyt kun bussi ajoi sillan jälkeen mäen päälle ja keskustan laidalta aukeava lakeus ilmestyi eteemme, tuli sellainen kutina että vain pitkästyisin. Mitä tekemistä keksisin päiviini?

Myöhään nukkumisen voisin unohtaa, ainakin jos halusin välttyä äidin moitteilta. Viikon verran hän ehkä sen hyväksyisi, vähän niin kuin ansaittuna lomana, mutta sitten nalkutus alkaisi. Kuulin hänen äänensä sieluni korvin, sen miten hän huusi nimeäni kuin tuomiota langettaen.

Pysähdyimme liikennevaloihin. Nostin polvet edessä olevaa selkänojaa vasten ja valahdin alemmas istuimella. Ikkunan ulkopuolella seisojia pyöräilijä toinen jalka maassa ja toinen polkimella. Miehen kevyt sadetakki pullistui pussimaisesti tuulessa.

Joko vaativasti ja venyttäen – *Syy-yvert!* – tai lyhyesti ja terävästi – *Syvert!* – siltä nimeni kuulosti äidin suusta. Se liittyi jotenkin siihen, että nimeni oli sama kuin isällä oli ollut. Ainakin kuvittelin niin. Varmaa oli ainakin, että äiti oli edelleen vihainen isälle, koska tämä oli kuollut ja jättänyt kaiken hänen taakakseen.

Linja-autoaseman Narvesen-kioskin ulkopuolella norkoili joitakin nuoria, muuten siellä oli käytännössä autiota, kun bussia vaihtaessa ylitin

aukion. Yritin samaa tempua tämänkin kuskin kanssa, mutta sanaakaan sanomatta hän plarasi esiin yhdeksän satasta ja viisikymppisen ja antoi ne minulle ennen kuin paineli loput vaihtorahat kolikkolaitteestaan ja ojensi myös pienen, neliönmuotoisen, haaleankeltaisen lipun.

Juuri ennen bussin lähtöaikaa ovelle juoksi Gjert. Tunnistin hänet heti. Olimme pelanneet vuosikaudet samassa joukkueessa käsipalloa ja jalkapalloa, enkä siten voinut erehtyä hänen lyhyestä ja tanakasta, vähän kulmikkaasta ruumiinrakenteestaan.

Hän seisahtui kuljettajan eteen, otti lompakostaan kuukausikortin, näytti sitä ja alkaessaan kävellä bussin takaosaan päin avasi yhdellä kädellä huppunsa solmun ja toisella veti hupun päästään.

”Kuljetko sinäkin nykyään bussilla?” sanoi. ”Onko sinulta otettu kortti pois?”

Hän pysähtyi ja hymyili.

”Syvert”, hän sanoi. ”Oletko lomalla armeijasta?”

”En, pääsin tänään siviiliin.”

”Onnittelut”, hän sanoi ja istuutui etupuolelleni, nojasi ikkunaan ja nosti toisen jalan molemmille penkeille.

”Enpä nyt tiedä”, sanoi. ”Olisin voinut vaikka olla vielä muutaman kuukauden.”

”Muistanko oikein, että palvelit kokkina?”

”Joo.”

”Ei hullumpaa.”

”Niin.”

Ovi sulkeutui, ja bussi lähti ajamaan tyhjän aukion poikki kohti rautatieaseman valoristeystä.

”Niin että lähtikö se kortti kuivumaan?” kysyin.

”Ei nyt sentään. Ajoin auton mäsäksi.”

”Etkö saanut vuokra-autoa tilalle?”

”Vanhan korjaaminen tulee kalliimmaksi kuin mitä minä siitä maksoin. Haeskelen uutta.”

”Aivan”, sanoi.

”Sellaista sattuu”, Gjert sanoi. ”Mitä meinaat tehdä nyt?”

Kohautin olkapäitäni.

”Mutta oletko jonkun aikaa maisemissa?”

”Luultavasti.”

”Tule harkkoihin.”

”Okei.”

”Huomenna illalla.”

”Mikäs siinä”, sanoin.

”Mutta soita ensin Terjelle ja kysy sopiiko. Ja täytyy muuten varoittaa. Meillä on uusi valmentaja. Tanskalainen. Mads. Paljon puhetta.”

”Miten niin?”

”Teoriaa.”

”Häh?”

”Taktiikkajuttuja. Se vetää harjoitukset taktiikkataulun kanssa.”

Juttelimme koko puolen tunnin bussimatkan ajan. Gjert asui parin kilometrin päässä meistä seitsemänkymmentäluvun asuinalueella, me taas vanhassa kolmekymmentäluvun omakotitalossa, jonka vaarini oli rakentanut vanhempiensa silloisen maatilan tontille. Asuimme tavallaan menneen aikakauden jäänteissä, olin monesti ajatellut. Useimmat luokkakaverini ala- ja yläasteella olivat muualta muuttaneita, joskaan eivät kaukaa, mutta suunnilleen kymmenellä–kahdellakymmenellä prosentilla oli kuten minulla: heidän vanhempansa tuntuivat tyystin eri sukupolveen kuuluilta kuin asuinaluepenskojen vanhemmat, jotenkin ajastaan jääneiltä. Gjert oli jotain siltä väliltä, sillä olimme oikeastaan etäistä sukua toisillemme, vaikka hän olikin uuden alueen kasvatti. Se kävi erityisen selväksi nyt: muut siellä kasvaneet olivat jo muuttaneet pois, vähintäänkin kaupunkiin, mutta Gjert oli jäänyt.

Gjertillä oli punertavat hiukset, sellaiset joista englantilaiset käyttävät nimeä *ginger*, siniset silmät joissa oli kylmä katse ja leveä suu mutta ohuet huulet. Hän nauroi herkästi mutta ei ollut mikään vitsailija, ei verbaalisesti lahjakas eikä kekseliäs, mutta hän oli aina saanut kunnioitusta osakseen, vaikka harvoin piti meteliä itsestään. Vastapelaajana hän oli pirulinen, tosi kovassa kunnossa eikä pelännyt panna kroppaa likoon, meni täysillä taklauksiin ja kaksinkamppailuihin, niin kuin ei olisi mitään hävittävää. Minäkin olin vahva, oikeastaan häntä vahvempi ja varmaan kaksikymmentä senttiä pidempi, mutta luonteeltani rauhallisempi. Hän suuttui jos meillä meni maali omiin, huusi tuomarille vääristä ja arkaile-

vista tuomioista, saattoi holtittomimmillaan tahallaan kampata pelaajan, jota halusi rangaista.

”Kauhean hyvällä tuulella tunnut olevan”, sanoin hänen pysäkkinsä läheistyessä. ”Oletko löytänyt naisen?”

”Itse asiassa olen”, hän sanoi ja katsahti bussin etuosaan päin.

”Et voi olla tosissasi”, sanoin.

”Olen”, hän sanoi.

”Kuka se on? Tunnenko hänet?”

Gjert pudisti päätään.

”Tavattiin uudenvuodenpippaloissa toisella puolella kaupunkia.”

”Onko hän sieltä kotoisin?”

Gjert nyökkäsi.

”Minkä ikäinen?”

”Kuusitoista.”

”Kappas”, sanoin. ”Lukion ekalla, vai?”

”Ammattikoulussa.”

”Onko tytöllä nimikin?”

”Bente.”

Sade oli loppunut, kun hyppäsin bussista ja lähdin kävelemään kotia kohti. Talomme sijaitsi metsän laidassa muutaman sadan metrin päässä pysäkiltä, ja sinne vievä kapea soratie oli täynnä lätäkköjä, joiden pintaa rikkoi näkymättömiin, vaan ei koskaan huomaamattomiin jäävältä mereltä tasangon yli puhkuva tuuli.

Mieleni valtasi hienoinen levottomuus, kun näin valaistut ikkunat. Tiesin Joarin iloitsevan tulostani, hän oli varmasti jo päiväkausia odottanut sitä.

Häntä ei saanut pettää.

Äidin tuntemuksista minulla ei ollut aavistustakaan. Epäilemättä hän arvosti kotiinpaluutani, mutta mistä syystä, siitä en ollut varma – antoiko hän kenties enemmän arvoa sille, että ylipäänsä sai nyt apua arjen askareisiin kuin että auttaja olin juuri minä.

Samapa tuo. En aikonut viipyä kauan.

Joar seisoj eteisessä, kun avasin oven.

”Huomasin kun jäit bussista”, hän sanoi ja hymyili.

”Saatko valvoa näin myöhään?”

Hymy haihtui, ja hän kiinnitti painokkaan katseensa minuun.

”Olen kaksitoista vuotta”, hän sanoi.

”Tiedänhän minä sen!” sanoin. ”Laskin leikkiä.”

Pörrötin hänen tukkaansa ja laskin repun kädestäni. Ruoankäry leijui ilmassa. Menin eteiskäytävään ja näin äidin seisovan keittiössä hellan ääressä paistinlasta kädessään.

”Hei, Syvert”, hän sanoi. ”Menikö matka hyvin?”

”Hyvin meni”, vastasin. ”Mitenkäs täällä?”

”Hyvin menee. Paistoin meille jauhelihapihvejä.”

”Kuulostaa hyvältä”, sanoin.

”Katoin jo pöydän”, Joar sanoi.

”Sitten vain syömään”, äiti sanoi. ”Etsitkö tälle alustan?”

Äiti nosti paistinpannun liedeltä. Otin sivutasolta pannunalusen ja panin sen keskelle pöytää. Lisukkeeksi äiti oli paistanut munia ja perunoita.

”Tämä ei taida olla kummoistakaan ruokaa tuollaiselle kokille”, hän sanoi.

”Tiedät varmaan, mitä armeijan pöperöistä sanotaan”, sanoin.

Joarin mentyä nukkumaan jäin äidin kanssa olohuoneeseen katselemaan tv:tä. Vaikkei ollut kovin myöhä, äiti nukahti istualleen, pää sohvaa vasten, suu avoinna. Päästeli välillä vaimeita, sorahtelevia kuorsauksia.

”Etkö katso iltautisia?” kysyin tovin kuluttua.

”Hm?” hän sanoi ja suoristautui.

Hän katsoi ensin minua, sitten televisiota. Pyyhkäisi suutaan kämmenellä.

”Taisin torkahtaa”, hän sanoi.

”Willoch näköjään yrittää vielä neuvotella”, sanoin ja hymyilin kiusoittelevasti, sillä äitiä ei selvästikään olisi voinut vähempää kiinnostaa keskustella politiikasta. ”Joutuukohan pääministeri eroamaan?”

”Uskon ja toivon niin”, äiti sanoi. ”Ja ystäväsi Carl I. Hagen näyttää avittavan siinä.”

”Joutuu valitsemaan pienemmän kahdesta pahasta”, sanoin.

Äiti huokaisi ja kumartui käärimään sätkän.

”Toivoin, että olisit tullut järkiisi armeijassa”, hän sanoi.

”Hagen on järkevä.”

”Hyi olkoon. Luihu se minusta on. En tykkää.”

”En ole sanonut, että pitäisin Hagenista ihmisenä”, huomautin. ”On erotettava asiat ja persoona. Tuen tiettyä politiikkaa. En sitä ajavia poliitikkoja.”

”Juu juu. Kyllä se sinullekin vielä valkenee.”

”Ai että olen samaa mieltä kuin sinä? Niin kuin pitää?”

”Ei tietenkään”, äiti sanoi ja sytytti tupakan. ”Hienoa että olet itsenäinen.”

”Mutta väärällä tavalla, niinkö?”

Hän katsoi minua hymyillen.

”Olet aina ollut omapäinen, Syvert.”

”Keneltä olen mahtanut sen perää?”

”Omapäinen ja kriittinen”, hän jatkoi. ”Pienestä asti.”

”Ai koska en ole kaikesta kanssasi samaa mieltä?”

Hän ei sanonut mitään vaan antoi katseensa liukua tv-ruutuun, jossa pyöri säätiedotus.

”Sehän on tämän maan suurin poliittinen ongelma”, sanoin. ”Ihmiset äänestävät Työväenpuoluetta, koska niin on tehty aina ennenkin. Se on mukavaa ja turvallista. Mutta miksi pitäisi olla vain yksi tapa tehdä asioita ja yksi tapa ajatella? Meitä on neljä miljoonaa tässä maassa! Mutta kukaan ei tätä nykyä enää ajattele, että asioita voisi ihan oikeasti muuttaa. Niiden ei tarvitse olla näin. Miksi meillä on esimerkiksi vain yksi tv-kanava? Niitä voisi olla sata! Miksi jossain Marienlystin tv-talolla määrätään, mitä meidän tulee katsoa? Ja miksi kaiken täytyy olla valtion omistuksessa ja valtiojohtoista? Miksi kauppojen täytyy niin ehdottomasti mennä aikaisiin kiinni? Miksi ne eivät voisi olla auki ympäri vuorokauden? Miksi jotkut muut päättävät meidän elämästämme?”

”Tämä on hyvä maa”, äiti sanoi. ”Sen varmasti myönnät. Tietäen, miten paljon kurjuutta muualla maailmassa on.”

”Mutta me emme ole vapaita. Hyvät olot ja vapaus eivät sulje toisiaan pois.”

Televisiossa ruutuun tuli testikuva. Äiti haukotteli, imaisi vielä parit henkoset, tumppassi tupakan, otti tuhkakupin ja nousi.

”Jaahas, eiköhän mennä nukkumaan”, hän sanoi. ”Sinulla on varmasti ollut pitkä päivä.”

”Eipä oikeastaan. Mutta mene sinä. Hyvää yötä.”

”Hyvää yötä.”

Hän vei tuhkakupin keittiöön ja kolisteli siellä muutaman minuutin, ennen kuin hänen askeleensa loittonivat portaita ylös. Suljin television ja jäin ikkunan ääreen seisomaan ja katselemaan ulos. Talon ja ulkorakennuksen seinälyhdyt heittivät pitkät valonsa pihamaan poikki pelonreunaan asti, missä ne hukkuivat pimeyden mereen.

Huomasin olevani hiukan ärsyyntynyt äitiin. Hän ei ikinä ottanut minua vakavasti, hän tuntui ajattelevan, etten oikeasti tarkoittanut mitä sanoin.

Hain reppuni eteisestä, kannoin sen huoneeseeni yläkertaan ja purin tavarat ennen kuin menin sänkyyn. Viimeisenä ennen nukahtamista runkkasin ajatellen Gjertin tyttöystävää Benteä, jota en ollut koskaan nähnyt.

Keskellä yötä heräsin outoon ääneen. Se lakkasi ennen kuin ehdin tunnistaa sitä. Se oli kuulostanut vähän kissan nau’unnalta, enkä jäänyt miettimään sitä vaan painoin silmät kiinni.

Mutta sitten se alkoi uudelleen. Nyt kuulin, että se tuli sisältä, ei ulkoa.

Oliko se Joar?

Itkikö hän?

Nousin sängystä ja hiippailin käytävälle, pysähdyin hänen ovensa eteen.

Kyllä, sieltä valitus tuli.

Avasin oven ja katsoin sisään.

”Onko jokin hätänä?” sanoin hiljaa.

Hän makasi selin minuun eikä vastannut.

Astuin huoneeseen.

”Joar”, sanoin. ”Mikä hätänä?”

Hän oli vaiennut.

Menin sängyn luo ja istahdin sen reunalle. Laskin käden hänen olalleen.

”Näitkö painajaista?” kysyin. ”Näitkö pahaa unta?”

Hän kääntyi minuun päin.

”Näin unta äidistä.”

”Ai, millaista?”

”Äiti tuli sisältä pihalle ja katsoi taivaalle. Sitten hän avasi suunsa ja sieltä lennähti lintu.”

”Äidin suustako?” sanoin ja purin huulta, etten hymyilisi.

”Varpunen”, Joar sanoi.

”Sehän kuulostaa kivalta unelta”, sanoin. ”Oudolta mutta kivalta.”

”Etkö sinä tajua yhtään mitään?” hän sanoi. ”Äiti kuolee.”

Häneltä pääsi nyhykäys. Pörrötin hänen tukkaansa, ja hän käänsi päänsä pois.

”Joar. Se oli vain unta.”

”Äiti kuolee”, Joar mumisi tyynyynsä.

En tiennyt mitä sanoa, joten silitin hänen päätään.

”Älä koske minuun”, hän sanoi.

Vedin käden pois.

”Hyvä on, en koske”, sanoin. ”Mutta sinun pitää ymmärtää, että unet ovat eri asia kuin todellisuus.”

Hän ei sanonut mitään.

Kuunteliko hän oikeasti?

”Ehkä sinä pelkääät äidin kuolevan”, sanoin. ”Varsinkin koska isä kuoli. Ja koska pelkääät sitä, se tulee uniisi. Ymmärrätkö? Unesi ei tarkoita, että äiti kuolee vaan että sinä pelkääät hänen kuolevan.”

Hän katsoi minuun tummilla silmillään.

”Sinä latistat aina kaiken, Syvert.”

Nousin seisomaan.

”Sinähän tässä pillität unesta”, sanoin. ”Yritin vain olla kiltti.”

”Miksi suutuut?”

”En minä suuttunut”, sanoin. ”Mutta et voi sanoa toiselle mitä tahansa.”

”Mutta kun se on totta. Olet täynnä latteuksia. Miksen saisi sanoa totuutta?”

”Ja sinä pikkupoika pillitit, kun luulit äitisi kuolevan. Sehän vasta syvällistä onkin.”

Kaduun sanojani heti kun suljin huoneen oven takanani, ja jäin käytävälle seisomaan ja miettimään, pitäisikö mennä takaisin.